

PUBLIKARBETE

ANDRIY ZHOLDAK
ANTON TJECHOV
MORBROR
VANJA

VANJA - ENO • ДЯДЯ ВАНЯ

*"Medan Anton Tjechov tar ner
människan på jorden visar Andriy
Zholdak hennes storhet."*
Isabella Rothberg / Hbl

KLOCKRIKETEATERN

LUST OCH KLOCKRIKETEATERN

PUBLIKARBETE | MORBROR VANJA

Klockriketeatern ger nu Anton Tjechovs klassiker Morbror Vanja, i regi av den ukrainske regissören Andriy Zholdak, en av de mest eftertraktade regissörerna i Europa. Zholdak, de stora estradernas schaman, har vänt fokus mot den lilla intima scenen och gjort en modern tolkning av pjäsen som nu spelas på Klockriketeaterns scen (Skillnadsgatan 7 B i centrala Helsingfors) under februari-april 2012. Föreställningen, som har fått ett översvallande mottagande och lysande recensioner, kommer under 2012 att gästspela i olika finska städer och framöver planeras gästspel även i olika europeiska städer och på festivaler.

I samband med föreställningen Morbror Vanja erbjuder Klockriketeatern nu **publikarbete**, i samarbete med föreningen LUST r.f. (Långsiktig Utveckling av Svenskspråkig Teater, www.lust.fi).

Paketet vi kan erbjuda Er består av tre faser:

1) **förförarbete** 2) **föreställningen** 3) **efterarbete**

1) Förförarbetet består av att eleverna bekantar sig med klassikern och arbetar med pjästexten, både till innehåll och språk. I mån av möjlighet kan en eller flera skådespelare besöka klassen och göra övningar med eleverna. Eleverna får improvisera kring olika scener och arbeta med hur man kan förkroppsliga en text. 2) Därefter ser eleverna föreställningen på Klockriketeatern. 3) En eller flera skådespelare besöker Er skola och diskuterar teaterupplevelsen och pratar tillsammans med eleverna om teater och frågor som eventuellt uppkommit i samband med teaterbesöket. Ta kontakt så arbetar vi tillsammans fram ett passande koncept för Era elever.

Vi vill ge de unga en möjlighet att uppleva klassisk teater på ett modernt sätt och visa vad den finlandssvenska teatern kan vara. Andriy Zholdaks

tolkning av Morbror Vanja är har resulterat i en modern och häftig föreställning vars motsvarighet sällan har skådats på finlandssvenskt håll. Föreställningen lämpar sig för nionde klassister och gymnasieelever. Efter en tankeväckande föreställning anser vi att möjligheten för unga att diskutera och bearbeta erfarenheten i efterhand är viktigt.

Föreningen LUST r.f. grundades 2009 och består av den yngre generationen av professionella skådespelare. Publikarbete är ett av LUST r.f:s största verksamhetsområden. LUST jobbar för att förbättra kontakten mellan teatern och publiken. Genom olika publikarbetsprojekt träffas vi och pratar om vad teater är och kunde vara. Vi hoppas att teatern kunde bli ett naturligt forum också för unga människor, där man i scenkonstens tecken kan mötas kring mänskliga frågor. Ibland kan det vara svårt att ta till sig konstformen som talar ett språk som känns otillgängligt eller abstrakt. Istället för att för enkla teatern och därmed bidra till en fördumning av både konsten och publiken, vill vi öppna upp en diskussion kring föreställningar som kan verka "svåra".

"Nu har jag sett det också i Svenskfinland. En total attityd på scenen."

Tomas Jansson / YLE

KLOCKRIKETEATERN

DET VAR EN GÅNG...

en herrgård... Där lever Vanja med sin mor Maria Vasiljevna och sin systerdotter Sonja. Vanja har genom hårt arbete lyckats göra gården skuldfri, avkastningen gården nu ger skickas till Sonjas far, professor Sererbrjakov, familjens stolthet. I närheten av gården bor också Telegin, nära vän till familjen, samt doktor Astrov som planterar skog och drömer om ett bättre liv för kommande generationer. Sedan Vera Petrovna (Sonjas mor/ Vanjas syster) gått bort för cirka sex år sedan, flyttade professorn in till staden och gifte om sig med den unga skönheten Jelena Andrejevna. I pjäsens början har professorn och hans unga hustru anlänt till gården för att stanna för en längre tid. Genom sin närvaro vänder de upp och ner på livet på gården. Både morbror Vanja och doktor Astrov blir djupt hänfödda av Jelena och börjar så småningom uppvakta henne. Själv är hon uttråkad av livet i allmänhet och på sin man i synnerhet. Professorn är gammal och sjuk och funderar över hur han ska avsluta sina dagar. Sonja är förälskad i Astrov och gör allt för att vinna hans hjärta.

Frågor uppstår och drabbar:
Vad längtar du efter? För vems skull lever du ditt liv? Vad är ditt liv värt? Kan du bli lycklig? Hur? Omöjlig kärlek? Olycklig kärlek? Ren kärlek? Vad är viktigt? Hur ska du leva? Finns Gud? Finns rättvisa? Kan du leva utan?

Morbror Vanja är en mångbottnad pjäs med flera aktuella teman. Upprättelse, åtrå, längtan efter förändring, svek, offer, olycklig kärlek, val... Hur skapar vi våra omständigheter? Vilka blir konsekvenserna av våra val? Vilka blir konsekvenserna av att inte välja? Frågorna är eviga, frågeställningarna moderna.

Hur påverkar våra handlingar idag livet på jorden i framtiden. Vad är min del i det hela? Hur lever vi med varandra, vad gör vi för och mot våra medmänniskor? Ser vi dem? Eller vad händer om du uppoffrar dig? Är jaget viktigare...

Det finns fler teman och frågeställningar att behandla i texten, vi har valt att lyfta fram en del av dem i detta publikarbetspaket och erbjuda dem i olika skolämnen.

ANTON TJECHOV

Anton Pavlovitj Tjechov (1860-1904) var läkare, novellförfattare, dramatiker. Han betraktas idag som en av de stora ryska författarna och är en av 1900-talets mest inflytelserika dramatiker. Tjechov anses också vara den moderna novellens fader. Hans karriär som dramatiker resulterade i fyra stora klassiker, Måsen, Morbror Vanja, Tre systrar och Körsbärsträdgården. Tjechov arbetade under största delen av sitt liv som läkare, "medicinen är min hustru, litteraturen min älskarinna".

Morbror Vanja skrevs troligen 1896-97 och var en vidareutveckling av en tidigare pjäs vid namn Skogsspöket (som han skrev 1889 men som han inte var nöjd med och som han förbjöd att spelas eller tolkas). Tjechov utmanade på sin tid skådespelaren och publiken genom sitt verklighetstrogna sätt att skriva.

ANDRIY ZHOLDAK

Andriy Zholdak är född i Kiev, bosatt i Berlin och har Europa som arbetsfält. Hans prisbelönta föreställningar med titlar som Hamlet, Medea och Romeo och Julia har framförts i 17 länder. Hans uppsättning av Anna Karenina på Åbo stadsteater spelades för utsålda hus i två år och utnämndes till bästa finska föreställning 2010. Då som nu är han känd för sina experimentella produktioner, gränslösa i format och otvetydigt chockartade för många i publiken. Zholdak har själv sagt att "varje skådespelare är en jägare och varje människa i publiken en räv som ska falla i regissörens fälla". Han har nyligen regisserat Dostojevskijs Idioten i Oberhaus och Mefisto på Uppsala Stadsteater.

PRODUKTIONEN

Produktionen är verkligen internationell, ett riktigt språkbad. Till personalen knyts den ukrainske regissören Andriy Zholdak som bor i Berlin, medan scenografen kommer från Bulgarien, kompositören från Moskva och kostymplaneraren från Åbo. De har alla jobbat med Zholdak tidigare. Lampinen stod för kostymerna i Anna Karenina, Åbo stadsteaters produktion som nyligen fick Thalia-priset för Årets föreställning år 2010. Andriy Zholdak regisserade, medan titelrollen spelas av Krista Kosonen, som redan i december personligen fick Åbo teaterförenings stora pris. Hon och Jussi Johnsson spelar nu för första gången på svenska i vår Morbror Vanja. Föreställningen är textad till finska.

SKÅDESPELARE

JANINA BERMAN

Berman (Sv Teaterskolan 1969) har spelat på ÅST 1969-2011 [t.ex. Aliide (Oksanen), Rose (Sherman) Orlando (Woolf)], tidvis har hon varit tjänstledig för studier och gästspel. Hon har även medverkat i tv och film [Hovimäki (TV2), En komikers uppväxt (SVT1)].

JUSSI JOHNSSON

Johnsson (TeaK 1995) har de senaste åren spelat på stadsteatern i Villmanstrand [Adolf Eichman (Juutinen)], gjort roller för tv, film och radio, samt varit aktiv inom Todellisuuden tutkimuskeskus. Han jobbar även som sjukhusclown.

JAN KORANDER

Korander (TeaH 2003) har spelat, skrivit, producerat både teater och kortfilm. Han ansvarar även för Reprum (service för scenkonst). Bland hans senaste arbeten kan nämnas Robin Hood (skådespelare/ Raseborg) och Armadillo Saloon (regi och produktion/ Korander Co).

KRISTA KOSONEN

Kosonen (TeaK 2009) spelade titelrollen i Anna Karenina (A. Zholdak), och i Angels in America (J. Freundlich). Bland de många filmer och tv-serier hon medverkat i kan nämnas Syvälle salattu (J. Tena), Prinsessa (A. Halonen), samt under inspelning Puhdistus (A. Jokinen), Kaikella rakkaudella (M. Ijäs), Juoppohullun päiväkirja (L. Maijala)

ANDERS LARSSON

Larsson är även dramatiker, författare (ex. Kalevala för lata) och regissör. Född i Sverige men bosatt i Helsingfors, bekant från de finlandssvenska scenerna som skådespelare eller med egna pjäser (Kungen av Ö, Två män i ett tält, In kommer Gösta). På Klockriketeatern medverkade han i Sonen.

ALMA PÖYSTI

Pöysti (TeaH 2007) blev efter studierna anställd av SvT [bl.a. Fröken Julie, Anja (Tjechov), Pippi Långstrump, Fanny (Bergman)]. Hon är även aktuell med roller i nya filmer [Där vi en gång gått (Lindholm), Vuosaari (Louhimies)]. Pöysti är ordförande för LUST r.f.

ANDERS SLOTTE

Slotte (TeaH 1989) har vi senast sett som skådespelare i Teater Mars' Blåst och som Tomas i Avsked (Bargum-Idström-Bengts/FST). Han skriver också för scenen, senast Svensk Resning (SvT) och skolföreställningen Matsnack med Anders Slotte (Ung Martha/SLC).

LINDA ZILLIACUS

Zilliacus (TeaH 1999) har mest arbetat med tv och film i Finland och Sverige [Anno 1790 (SVT), Om Sara (K. Othman), Maria Wärn (C.Berlin), Virta (R. Jokela), August (S.Larsson)]. På teaterscenen sågs hon senast i Farbror Fedja på Viirus.

MODERSMÅL

Pjäsen Morbor Vanja, som skrevs i slutet av 1800-talet var väldigt modern för sin tid, både till form, innehåll och språk. Anton Tjechov skrev pjäser där karaktärerna inte är svartvita. Det finns inga onda eller goda karaktärer, utan helt vanliga människor med vardagliga behov och problem. Formmässigt

"En teaterupplevelse som stannar kvar i åskådarens minne livet ut." Egil Green / Bbl

var Tjechov en banbrytare och en av naturalismens fäder. Tjechov kallade själv sina pjäser för komedier, medan de oftast spelades som tragedier, vilket storligen irriterade honom. Idag spelas de ofta som tragikomedier. Språket låter ännu idag som alldeles modern ryska. Översättningarna åldras i regel snabbare än Tjechovs original och för att komma närmare den ryska texten behöver de uppdateras med jämna mellanrum.

Förarbete

I klassen kan ni diskutera hur dramatiska texter kan tolkas, hur man på basis av textens nyanser analyserar karaktärens känslor. Rent språkligt kan man fundera på språkvariationer i texten, då karaktärerna har olika åldrar och status. Läs och dramatisera exempelvis andra akten (sid 17) fram till sidan 24 (repliken "Hon gick..."). Det är scener mellan professor Serebjakov, hans fru Jelena, hans dotter Sonja, morbror Vanja och professors döda hustrus mor Maria. Diskutera karaktärernas känslor och relation till varandra. Vad kan vi utläsa om dessa karaktärer genom deras språk och hur de uttrycker sig. Vad kan finnas mellan raderna? Ni kan även dela upp texten så att olika grupper övar in olika faser av texten. I samband med skådespelarbesöket görs också övningar kring hur man kan gestalta och förkroppsliga en text.

Efter att eleverna sett föreställningen kan de exempelvis skriva egna recensioner, samt läsa de recensioner Morbror Vanja fått (Hufvudstadsbladet, Borgåbladet, Helsingin Sanomat) och diskutera skillnader och likheter. En eller flera av skådespelarna kommer gärna och diskuterar de tankar, upplevelser och känslor föreställningen väckt.

URSPRUNGLIG ROLL LISTA

ALEKSANDR VLADIMIROVITJ SEREBRYAKOV
en pensionerad universitetsprofessor.

JELENA ANDREJEVNA SEREBRYAKOV
professor Serebryakovs unga och vackra hustru nummer två, endast 27 år gammal.

SONJA ALEXANDROVNA SEREBRYAKOV (SONJA)
Professor Serebryakovs dotter från första giftet.

MARIA VASILYEVNA VOYNITSKIJ
änkan efter en ämbetsman och professors första svärmor.

IVAN PETROVITJ VOYNITSKIJ (ONKEL VANJA)
Marias son och Sonjas farbror, förvaltare av godset. Pjäsens titelkaraktär.

MIKHAIL LVOVITSJ ASTROV
en lantläkare och filosof.

ILJA ILITJ TELEGIN
en jordägare som har sjunkit ned i fattigdom.

MARINA
en sjuksköterska.

EN ARBETARE

*Nyt tämä maailmanluokan esitys on nähtävissä Klockriketeaternissa.
Harvinainen, ainutlaatuinen tilaisuus, jota ei kannata jättää käyttämättä.”*
Maria Säkö / Skenet

KLOCKRIKETEATERN

Efterarbete

I Anton Tjechovs version av Morbror Vanja finns flera karaktärer än i Andriy Zholdaks version på Klockriketeatern. På scen har regissören valt att slå ihop roller av exempelvis Marina och Maria Vasiljevna. Janina Berman spelar Maria Vasiljevna, men hennes roll är en kombination av båda karaktärerna. Andreas Slottes roll som Telegin, är en kombination av både Arbetaren och Telegin. Eleverna kan i klass diskutera konstnärens friheter. Hur mycket får ändras och tolkas annorlunda? Hur trogen bör man vara den skrivna texten? Hur fungerar rollerna i Morbror Vanja på Klockriketeatern?

Tjechov var en förespråkare av naturalismen, en rörelse som var stark under hans tid och kan beskrivas som en radikal form av realism inom litteraturen. Bekanta er i klassen med naturalismen och reflektera om och hur den kom i uttryck på scen. Uppfattar man skillnad på vardag och drömmar? Kan eleverna tänka sig att vardagen såg ut som på teaterns scen, för hundra år sedan? Var känslorna realistiska, passionen, längtan och misären? Kan eleverna relatera sig till karaktärerna? Vad händer när en gammal text möter moderna människor (både på scenen och i publiken)?

HUMANEKOLOGI

"De som kommer att leva hundra eller tvåhundra år efter oss och som vi banar vägen för, kommer de att tänka på oss med tacksamhet?" -Astrov

Anton Tjechov var mycket fascinerad av naturen och miljön. I flera av hans föreställningar lyfts karaktärernas relation till omgivningen fram. Även om han skrev Morbror Vanja i slutet av 1800-talet, finns det humanekologiska aspekter i pjäsen som är mycket aktuella än idag. I pjäsen uppkommer klimatförändringen och det faktum att människan kan påverka framtiden genom sina vardagliga handlingar. Tjechovs syn på naturen avspeglas i så gott som alla hans verk, även Morbror Vanja.

Genom Astrov kritiserar utnyttjande av naturresurser i Morbror Vanja. Det finns flera likheter mellan Astrovs karaktär och Tjechov själv. Astrov konstaterar i pjäsen att ifall man planterar ett frö nu är det en skog om hundra år. Läs och dramatisera med klassen sidorna 14-16 i manuset. Ni kan diskutera och fundera över Tjechovs poänger för hundra år sedan och om hur medvetna vi är om vår omgivning idag. Vad gör eleverna för att minska sina ekologiska fotspår? Hur mycket tänker vi idag på att dessa frågor debatterats om i över ett sekel?

RELIGION/ LIVSÅSKÅDNING/ FILOSOFI

Tro och hopp är centrala teman i Morbror Vanja. Så gott som alla karaktärer ifrågasätter meningen av sin existens i något skede av pjäsen. Är jag ensam ansvarig för mitt öde? Speciellt Morbror Vanja funderar mycket över ifall hans liv kunnat vara annorlunda. Han törstar efter ett liv han skulle ha, ifall han gjort andra val i livet. Han kan ändå inte sätta fingret på var och när han borde ha gjort/ valt annorlunda.

Har jag ett öde? Har Gud en plan? Är jag ensam ansvarig för mitt öde? Ingen av karaktärerna har ett liv de önskat sig. De längtar och saknar alla efter något de inte har och inte kan få. I slutet konstaterar Sonja att allt man kan göra är att vänta på den ro döden bringar. Är det möjligt att bli lycklig? Hur? Pjäsens karaktärer har olika tillvägagångssätt för att nå lycka. Ska man blunda, kämpa, kväva känslor, älska, arbeta tills du dör eller bara ge upp?

Detta är typiskt av Tjechov. I början av hans pjäser är relationen mellan människan och en högre andlig makt mycket självklar och närvarande. Under pjäsens gång börjar denna närvaro av andlighet ifrågasättas. Mot slutet tillspetsas tanken att det överhuvudtaget finns en Gud och istället hävdas det att människan själv har ansvar över sitt liv och sitt öde.

**Är er förening, skolklass eller klubb intresserad av att få ut något mer av föreställningen, och samtidigt få lära känna varandra lite bättre?
Har du egna förslag? Bara lite nyfiken?**

Ta kontakt med

**LUSTs Producent: Fredrik Gräsbeck
040 050 4764, fredrik.grasbeck@gmail.com**

**Marknadsföring, Försäljning Paulina Nickström
045 121 2878, vanja@klockrike.fi**

Vi planerar tillsammans och skräddarsyr enligt era behov!

KLOCKRIKETEATERN